

Földal>Az Ön jogai>A kiskorúak jogal bírósági eljárásokban Právce mladoletnikov v sodnem postopku

Ausztria

Avstrijski zakonik o civilnem postopku določa splošna načela za zaslišanje mladoletnikov, tj. oseb, mlajših od 18 let, v civilnih postopkih. Načela so namenjena izpolnjevanju posebne potrebe po zaščiti mladoletnikov, ki se srečujejo s stresnimi situacijami pri zaslišanju. V primeru mladoletnikov se lahko zaslišanju v celoti ali delno odpove na zahtevo ali po uradni dolžnosti, če bi zaslišanje samo po sebi ogrozilo dobrobit mladoletnika, ob upoštevanju njegove duševne zrelosti, predmeta zaslišanja in tesne povezanosti mladoletnika s strankami v postopku ter če ni druge možnosti za zaščito mladoletnika. Če bi zaslišanje ogrozilo dobrobit mladoletnika le, če bi potekalo v navzočnosti strank ali njihovih zastopnikov, se lahko opravi ločeno zaslišanje, tj. na drugem kraju, ki ga po potrebi vodijo ustrezno usposobljeni izvedenci. Na zaslišanju lahko mladoletnika spremlja oseba, ki ji mladoletnik zaupa, če je to v njegovem interesu. Če je predmet civilnega postopka vsebinsko povezan s kazenskim postopkom in je treba v civilnem postopku zaslišati žrtev v tem kazenskem postopku, ki je mladoletnik, mlajši od 14 let, je treba za vodenje zaslišanja seveda imenovati ustrezno usposobljenega izvedenca. Zaslišanje na javni ustni obravnavi se lahko po potrebi opravi z izključitvijo javnosti.

Kazenski postopki proti mladoletnikom v Avstriji

Kaznivo dejanje mladoletnika je dejanje, ki ga stori oseba, stara od 14 do 18 let (člen 1(1)(2) in (3) zakona o sodišču za mladoletnike [*Jugendgerichtsgesetz*, JGG]).

Kazniva dejanja, ki jih stori mladoletnik, mlajši od 14 let, so izključena iz kazenskega pregona. Skrbstveno sodišče/družinsko sodišče se lahko odzove le z ukrepi za zaščito in spodbujanje osebnega razvoja mladoletnika (člen 4(1) JGG).

Poleg tega se mladoletnik (tj. oseba, stara od 14 do 18 let), ki stori kaznivo dejanje, ne kaznuje, če:

- zaradi posebnih razlogov ni dovolj zrel, da bi prepoznal nezakonitost dejanja ali ustrezno ukrepal, ali
- stori kaznivo dejanje, ko je mlajši od 16 let, če ni storil hude kršitve in ni posebnih razlogov, zaradi katerih bi bilo treba uporabiti pravosodje za mladoletnike, da bi ga odvrgli od storitve kaznivega dejanja.

Vodilno načelo pravosodja za mladoletnike, ki je vključeno predvsem v JGG, je preprečiti storilcu, da bi storil nadaljnja kazniva dejanja, in mu tako pomagati, da postane odgovoren državljan, ki spoštuje zakone (člen 5(1)). Nekatere postopkovne določbe JGG in nekatere omejitve glede višine kazni veljajo tudi za osebe, stare od 18 do 21 let, ki so „mladi odrasli“ (člen 1(5) in člen 19 JGG).

V postopkih zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj in v večini primerov zoper mlade odrasle se praviloma prepolovita najdaljše trajanje zaporne kazni in najvišja dnevna denarna kazen. Najnižja kazen ni določena. Denarne kazni, ki se izračunajo na podlagi vrednosti, koristi ali škode, vključno z nadomestilom vrednosti in zablembo, se lahko naložijo le, če ne ogrožajo nadaljnjega razvoja tožene stranke (člen 5(4), (5) in (6) JGG).

Mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in storilcev kaznivih dejanj, ki so mladi odrasli, ni mogoče obsoditi na kazen dosmrtnega zapor. Kaznivo dejanje, ki se kaznuje s kaznijo dosmrtnega zapor, in kaznivo dejanje, ki se kaznuje z zaporno kaznijo od 10 do 20 let, se v primerih, ko je kaznivo dejanje storil mladoletnik, star 16 let ali več, kaznuje z zaporno kaznijo od 1 do 15 let, v drugih primerih pa z zaporno kaznijo od 1 do 10 let (člen 5(2) JGG). Kaznivo dejanje, ki se kaznuje z zaporno kaznijo od 10 do 20 let, se kaznuje z zaporno kaznijo od 6 mesecev do 10 let (člen 5(3) JGG).

Avstrijski kazenski postopki proti mladoletnikom, ki bi jih bilo mogoče opisati kot „postopkovno dekriminalizacijo“, predvidevajo možnost opustitve kazenskega pregona ali odstopa od njega. Državno tožilstvo mora opustiti pregon mladoletnega storilca kaznivega dejanja, če se kaznivo dejanje kaznuje le z denarno kaznijo ali zaporom do petih let in se zdi, da niso potrebni dodatni ukrepi, da bi se mladoletnega storilca odvrglo od nadaljnjih kaznivih dejanj. Vendar je treba domnevnega storilca vedno kazensko preganjati, če je bila posledica dejanja smrt človeka (člen 6(1) JGG). Pod enakimi pogoji mora sodišče po uvedbi predhodnega postopka ali obtožnice s sklepom prekiniti postopek v zvezi s kaznivim dejanjem do konca glavne obravnave (člen 6(3) JGG). Če se zdi, da je treba domnevnega storilca uradno obvestiti o nezakonitosti nekaterih dejanj, kot je prijavljeno dejanje, in o njihovih morebitnih posledicah, mora skrbstveno sodišče to storiti na zahtevo državnega tožilstva (člen 6(2) JGG).

Poleg tega mora državno tožilstvo ob splošnem pogoju, da kaznivega dejanja storilca ni treba šteti za hudo, kaznivo dejanje ni povzročilo smrti osebe in se kazen ne zdi potrebna, da bi obdolženca odvrglo od nadaljnjih kaznivih dejanj, obdolžencu ponuditi ukrepe diverzije.

Obstajajo štiri vrste ukrepov diverzije: plačilo denarne kazni (člen 200 zakonika o kazenskem postopku (*Strafprozessordnung*, StPO)), delo v splošno korist (člena 201 in 202 StPO), preizkusna doba ob podpori probacijskega uradnika in pod določenimi pogoji (člen 203 StPO) ter mediacija med žrtvijo in storilcem (člen 204 StPO). Pod enakimi pogoji lahko sodišče tudi ustavi kazenski postopek in odredi ukrepe diverzije.

Naslednji možni odziv je ugotovitev krivde brez kazni (člen 12 JGG) ali s pridržkom kazni (člen 13 JGG). Del pogojev se lahko tudi navodila, probacijske službe in sodne odločbe.

V skladu s členom 12 JGG mora sodišče opustiti obsodbo, če se mladoletnemu storilcu kaznivega dejanja izreče le blaga kazen in se lahko domneva, da obsodba sama po sebi zadostuje za odvratanje storilca od nadaljnjih kaznivih dejanj.

V skladu s členom 13 JGG se za kaznivo dejanje, ki ga je storil mladoletnik v preizkusni dobi od enega do treh let, ne sme naložiti kazni, če je mogoče domnevati, da lahko obsodba in grožnja s kaznijo sami po sebi ali v povezavi z drugimi ukrepi storilca odvrgneta od nadaljnjih kaznivih dejanj.

Možnost pogojne ali brezpogojne obsodbe dopolnjuje katalog sodnih odzivov na mladoletniško prestopništvo.

Če se zdi, da je treba domnevnega storilca uradno obvestiti o nezakonitosti nekaterih dejanj, kot je prijavljeno dejanje, in o njihovih morebitnih posledicah, mora skrbstveno sodišče to storiti na zahtevo državnega tožilstva (člen 6(2) JGG).

Da bi se izognili negativnim posledicam zlasti kratkotrajnega pripora, je treba preiskovalni pripor odrediti le, če je nujen in ni možen drug odziv.

Preiskovalnega pripora ni mogoče odrediti v primeru lažjih kaznivih dejanj.

Tožilci in sodniki morajo redno ocenjevati, ali je preiskovalni pripor potreben. Zato in zaradi preučitve drugih postopkovnih možnosti je treba organizirati posvete, ki vključujejo socialno mrežo mladoletnih storilcev kaznivih dejanj (posvet socialne mreže), da bi se lahko izognili preiskovalnemu priporu.

Poleg tega je treba skoraj v vsakem primeru opraviti individualno oceno („študijo mladoletnikovega ozadja“), pri kateri bi bilo treba upoštevati zlasti osebnost in zrelost, ekonomsko, socialno in družinsko ozadje, vključno z življenjskim okoljem, ter posebno ranljivost mladoletnega storilca kaznivega dejanja.

Avstrijsko kazensko pravo za mladoletnike zagotavlja, da so sodniki in tožilci v kazenskih postopkih zoper mladoletnike ustrezno usposobljeni na tem področju in so jim na voljo posebna usposabljanja.

Instrumenti avstrijskega zakona o sodišču za mladoletnike tožilcem in sodnikom torej omogočajo, da v kazenskih postopkih zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj sprejemajo najboljše možne odločitve in zagotavljajo najvišjo raven ukrepov restorativne pravičnosti.

S prenosom direktive o kazenskih postopkih zoper mladoletnike (Direktiva (EU) 2016/800 z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, UL L 132, 11.5.2016, str. 1) v nacionalno pravo je bilo zagotovljeno tudi, da mladoletnike aktivno zastopa odvetnik na prvem policijskem zaslišanju (to je bilo v vsakem primeru predvideno v vseh kazenskih postopkih zaradi kaznivih dejanj brez izjem). Poleg tega morajo policija in drugi organi kazenskega pregona zaslišanja avdiovizualno snemati, če je to sorazmerno (zlasti če ni prisoten pravni zastopnik), pravice mladoletnih osumljencev do obveščeniosti pa so razširjene v skladu z določbami direktive o kazenskih postopkih zoper mladoletnike. Preostale določbe navedene direktive določajo pravice, ki so že opredeljene v JGG.

Pravice otrok žrtev v kazenskem postopku:

V avstrijskih kazenskih postopkih poleg splošnih pravic žrtev (člen 66 in naslednji StPO) obstajajo številne posebne pravice in ukrepi za zaščito otrok žrtev, kot so:

imenovanje skrbnika za otroke žrtve v primerih iz člena 66a(3) StPO;

informacije o pobegu in ponovnem prijemu ter prvem izpustu iz zavoda brez varovanja ali o skorajšnjem ali dejanskem izpustu zapornika, vključno z navodili, ki jih je dobil, da se zaščiti žrtev (člen 106(4) in člen 149(5) avstrijskega zakona o izvrševanju zaporne kazni [*Strafvollzugsgesetz*]);

psihosocialna in sodna pomoč v kazenskem postopku v skladu s členom 66b StPO (glej spodaj);

možnost ločenega in učinkovitega kontradiktornega zaslišanja v preiskavi in glavnem postopku, da bi preprečili neposredni stik med pričami in obdolžencem (člena 165 in 250 StPO);

če je bilo opravljeno kontradiktorno zaslišanje, je priča oproščena obveznosti dajanja nadaljnjih dokazov, zapisnik kontradiktornega zaslišanja pa se lahko prebere na glavni obravnavi (člen 252(1)(2a) StPO);

zaščita identitete priče (člen 10(3), člen 161(1) in člen 162 StPO);

varstvo zasebnosti žrtve (člen 228(4) StPO); člen 7a(1)(1) zakona o medijih [*Mediengesetz*];

možnost zaslišanja priče doma ali drugje (npr. v primeru bolezni, šibkosti, upravičenih okoliščin – člen 160(1) in člen 247a StPO);

žrtve, mlajše od 18 let, vedno veljajo za posebej ranljive in imajo v kazenskem postopku poleg splošnih pravic žrtev tudi posebne pravice, navedene v členu 66a(2) StPO, in sicer:

da jih zasliši oseba istega spola (člen 66a(2)(1)),

da se jim zagotovi tolmačenje (člen 66(3)), ki ga med zaslišanjem žrtve v predhodnem in sodnem postopku, če je mogoče, zagotovi oseba istega spola (točka 1a),

da zavrne odgovarjanje na vprašanja v zvezi s podrobnostmi kaznivega dejanja, če menijo, da je navajanje teh podrobnosti nerazumno, ali odgovarjanje na vprašanja o zelo osebnih okoliščinah (točka 2),

da zahtevajo, da se jih med preiskavo in sojenjem obzirno pregleda (člen 165 in člen 250(3) StPO), v vsakem primeru pa na način, opisan v členu 165(3) StPO, po potrebi s strani strokovnjaka (točka 3) – zlasti kot mladoletna žrtev, katere spolna nedotakljivost je bila morda kršena s kaznivim dejanjem, katerega je obtožen obdolženec,

da zahtevajo, da se javnost izključi iz sojenja (člen 229(1) StPO) (točka 4),

da so po uradni dolžnosti takoj obveščeni v smislu člena 172(4), člena 177(5) in člena 181a StPO (točka 5) ter

da je pri zaslišanju navzoča oseba, ki ji zaupajo (člen 160(2) StPO) (točka 6);

v skladu s členom 70(1) StPO je treba posebej ranljive žrtve obvestiti o njihovih pravicah iz člena 66a StPO najpozneje pred prvim zaslišanjem;

informacije o zakonskih pravicah žrtev se zagotovijo tudi v jeziku in na način, ki ga razumejo, ob upoštevanju njihovih posebnih osebnih potreb;

v skladu s členom 160(3) StPO **so lahko žrtve, ki še niso dopolnile 14 let, zaslišane samo v navzočnosti zaupanja vredne osebe.** To je lahko pravni zastopnik, sodni pomočnik ali druga zaupanja vredna oseba. Tudi vse druge žrtve, zlasti tiste, ki so dopolnile 14 let, vendar še niso dopolnile 18 let, so upravičene do zaslišanja v navzočnosti zaupanja vredne osebe po lastni izbiri. Ta pravica mora biti navedena v vabilu na zaslišanje priče; od leta 1997 so na vseh sodiščih, kjer potekajo kazenski postopki, urejene otrokom prijazne sobe za zaslišanje.

Eno od pomembnih orodij na področju zaščite žrtev je psihosocialna in pravosodna pomoč v kazenskem postopku. Ta se določenim kategorijam oseb na njihovo prošnjo zagotovi brezplačno.

Na voljo je psihosocialna in pravosodna pomoč:

za osebe, ki so mogoče bile izpostavljene nasilju ali nevarni grožnji zaradi naklepnega kaznivega dejanja, katerih spolna nedotakljivost in samoodločba sta bili mogoče kršeni ali katerih osebna odvisnost je bila mogoče izkoriščena s storitvijo zadevnega kaznivega dejanja;

če je oseba morda umrla zaradi kaznivega dejanja in ste njen ožji sorodnik ali če ste sorodnik zadevne/navedene osebe in ste bili priča dejanju;

za žrtve terorističnih kaznivih dejanj;

za žrtve kaznivega dejanja tipičnega sovražnega govora na spletu. Med te sodijo vztrajno preganjanje, nenehno nadlegovanje z uporabo telekomunikacij ali računalniškega sistema (kibernetsko trpinčenje) in napeljevanje. Vključena so tudi kazniva dejanja, kot so obrekovanje, obtožba o sodno kaznivem dejanju, ki je bilo že zavrnjeno, žalitve in razžalitve, če obstajajo znaki, da je bilo kaznivo dejanje storjeno z uporabo telekomunikacij ali računalniškega sistema;

za mladoletnike, ki so bili priče nasilju v svojem družbenem krogu (nasilje v družini, nasilje nad otroki).

Podpora žrtvam je nujna za zaščito pravic žrtev, zagotoviti pa jo mora ustanova za podporo žrtvam.

Psihosocialna pomoč vključuje pripravo žrtve na kazenski postopek in s tem povezano čustveno breme ter njeno spremljanje na zaslišanjih kot priče, zagotavljanje pravosodne pomoči in pravnega svetovanja ter pravno zastopanje žrtve v kazenskem postopku s strani odvetnika (člen 66b StPO). **Osebam, katerih spolna nedotakljivost je bila morda kršena in še niso dopolnile 14 let, se v vsakem primeru zagotovi psihosocialna pomoč.**

Zvezni minister za pravosodje je pooblaščen, da po preverjanju zakonskih zahtev sklene pogodbo z **ustreznimi in uveljavljenimi ustanovami** za zagotavljanje podpore osebam iz odstavka 1 (člen 66b(3), prva polovica stavka, StPO). Zvezno ministrstvo za pravosodje je za zagotavljanje psihosocialne in/ali pravosodne pomoči sklenilo pogodbe z **velikim številom ustreznih in uveljavljenih ustanov**, od katerih so številne, kot so **centri za zaščito otrok, centri za preprečevanje nasilja in intervencijski centri, specializirane za delo z otroki.**

Zadnja posodobitev: 21/05/2024

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.